

Kritik mot en läkare vid Psykiatri Skåne, Region Skåne, som har lämnat ut en förälders journal till en socialnämnd för att användas i dotterns barnavårdsutredning

Beslutet i korthet: Mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten råder i princip sekretess. Socialnämnden har dock rätt att i en pågående barnavårdsutredning få uppgifter från sjukvården som kan antas vara av betydelse för nämndens utredning. Den utlämnande myndigheten ska pröva uppgiftsskyldighetens omfattning.

En läkare vid Psykiatri Skåne lämnade ut en förälders hela patientjournal till socialtjänsten. Även om läkaren uppfattade att socialnämnden begärde att få ta del av hela journalen var han skyldig att pröva vilka uppgifter som kunde lämnas ut. Han ställde vid utlämnandet upp som "villkor" att uppgifterna bara fick användas i utredning som avsåg skydd för barn. Ett sådant villkor kan dock inte ställas upp i förhållande till en myndighet. JO kritiserar läkaren för hans sätt att handlägga ärendet.

Anmälan och utredning

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot bl.a. en läkare vid Psykiatri Skåne angående att hela hans patientjournal hade lämnats ut till socialtjänsten.

AA anförde bl.a. följande. Socialförvaltningen i Helsingborgs kommun begärde att få ta del av hans journaler från Najaden Syd (en öppenvårdsmottagning inom vuxenpsykiatri) och Helsingborgs lasarett (ögonmottagningen). Anledningen till framställningen var att socialförvaltningen skulle göra en barnavårdsutredning avseende hans dotter. Framställningen gjordes först med stöd av 11 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Efter att socialförvaltningen hade vägrats att ta del av journalerna gjordes en ny framställning, denna gång med stöd av 11 kap. 2 § SoL. Socialförvaltningen fick ta del av omfattande sekretessbelagd information som sträckte sig över två decennier och som inte bara gällde honom, utan även släkt, vänner och bekanta. Socialförvaltningen återgav sedan vissa känsliga uppgifter från journalanteckningarna i barnavårdsutredningen.

AA kompletterade därefter sin anmälan och anförde bl.a. följande. Socialförvaltningens sätt att använda journalanteckningarna stod i strid med läkarens bedömning. Socialförvaltningen borde ha specificerat vilka uppgifter de ansåg sig behöva för att kunna bekräfta eller avfärda en viss frågeställning. Det var

fel av socialförvaltningen att begära att få ta del av en hel journal. När en tjänsteman vid en socialförvaltning och en läkare gör olika bedömningar i fråga om vad som kan lämnas ut ur en journal bör läkarens bedömning ges företräde.

JO:s kansli hämtade in vissa handlingar från socialförvaltningen i Helsingborgs kommun, bl.a. framställningen enligt 14 kap. 1 § SoL om att få ta del av uppgifter från Najaden Syd och Socialstyrelsens beslut den 25 augusti 2011 i ärende dnr 9.2-6446/2011. I beslutet, som behandlade bl.a. den aktuella framställningen från socialnämnden om att få ta del av uppgifter från Najaden Syd m.fl., anförde Socialstyrelsen bl.a. följande.

Det är dock oklart vad som har begärts ut. Socialnämndens skriftliga begäran om uppgifter enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen som ställts till Najaden och Helsingborgs lasarett bedöms vara korrekta. Av nämndens yttrande framkommer att sjukjournalerna har begärts ut, vilket bedöms vara olämpligt.

JO:s kansli kontaktade per telefon åklagarkammaren i Helsingborg för att få information om vissa ärenden som handlades där.

JO begärde sedan att regionstyrelsen, Region Skåne, skulle komma in med yttrande när det gällde frågan om vilka delar av AA:s journal som hade lämnats ut till socialförvaltningen samt vilka överväganden som hade gjorts inför utlämnandet.

AA kom in med ytterligare kompletteringar av sin anmälan.

Regionstyrelsens arbetsutskott anförde följande i sitt yttrande.

Anmälan

Anmälaren anser att det från Region Skåne felaktigt lämnats ut uppgifter ur dennes journalhandlingar till socialtjänsten. Anmälan gäller journaler som lämnats ut från Helsingborgs lasarett respektive Najaden Syd.

Utredning och yttrande från Psykiatri Skåne

Helsingborgs lasarett och Psykiatri Skåne är två olika förvaltningar inom Region Skåne. Utredningar har mot bakgrund av anmälan inhämtats från båda dessa förvaltningar. Helsingborgs lasarett är en egen förvaltning inom Region Skåne. Najaden Syd är öppenvårdsmottagning inom vuxenpsykiatri i Helsingborg som tillhör förvaltningen Psykiatri Skåne.

För regionstyrelsens yttrande har inkommit en utredning från Psykiatri Skåne, se bilaga 1. Av utredningen framgår bland annat följande. Från Psykiatri Skåne har till socialtjänsten lämnats ut kopia på hela anmälares journal, samt även ett utlåtande med svar på frågor från socialtjänsten. Begäran om utlämnande inkom den 24 januari 2011 från socialsekreterare, Socialnämnden i Helsingborgs Stad, med begäran enligt 14:1 socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) att få kopior på anmälares journal inom psykiatri med anledning av utredning enligt 11:1 SoL angående anmälares dotters förhållanden. Uppgifterna angavs kunna ha betydelse för den aktuella situationen för barnet i hennes hemsituation hos föräldrarna.

Efter det att Psykiatri Skåne först nekat ett utlämnande inkom den 27 januari 2011 en ny begäran om att få kopior på anmälares journal med förtydligande om att det är fråga om uppgifter som behövs till en utredning som görs med stöd av 11:2 SoL angående barnets hemförhållanden. Behandlande läkare tog därefter kontakt med socialsekreteraren som bekräftade att hon verkligen behövde allt i journalen. Anmälares journal lämnades

härefter ut i sin helhet dock med villkor för utlämningen, att uppgifterna endast får användas till utredning som avser skydd av barn.

Utredning från Helsingborgs lasarett

För regionstyrelsens yttrande har inkommit en utredning från Helsingborgs lasarett. Av utredningen framgår bland annat följande. Begäran inkom den 21 januari 2011 från socialsekreterare, Socialnämnden i Helsingborgs Stad, med begäran enligt 14:1 SoL om tillgång till uppgifter i anmälares journal som kan ha betydelse för den aktuella situationen för barnet och hemsituationen hos föräldern. Uppgifterna angavs behövas för en utredning enligt SoL 11:1.

Helsingborgs lasarett har efter sekretessprövning lämnat ut två journalanteckningar från ögonmottagningen daterade 2010-06-07 (Ögon telefonrådgivning) och 2010-10-20 (Ögon mottagningsbesök).

Regionstyrelsens yttrande och slutsatser

Enligt 25 kap. 1 § Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) (OSL) gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Enligt 8 kap. 1 § OSL får inte en uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i denna lag eller i lag eller förordning som denna lag hänvisar till.

Enligt 10 kap. 28 § OSL hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning.

Enligt 14 kap. 1 § tredje stycket socialtjänstlagen är myndigheter, befattningshavare och yrkesverksamma skyldiga att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Det föreligger enligt socialtjänstlagen (14:1 SoL) skyldighet för bl.a. myndigheter inom hälso- och sjukvården att på begäran av socialnämnd, som inlett en utredning om ett barns behov av stöd och skydd enligt 11:2 SoL, att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen. Även om socialnämnden i sådant fall t.ex. kan begära kopior av en förälders hela journal, måste noga övervägas vad som ska lämnas ut. Det kan kanske i vissa fall räcka att endast ge svar på vissa frågor, lämna ut uppgifter endast för viss tidsperiod eller skriva ett sammanfattande intyg (se RÅ 2007 ref. 29). Det är endast uppgifter som är av betydelse för utredningen om barns behov av skydd som ska lämnas ut, men inte alla andra i journalen förekommande uppgifter som är ovidkommande för bedömningen av skyddsbehovet. En prövning måste därför göras från fall till fall och vid behov kan aktuell handläggare hos socialnämnden kontaktas för diskussion om vilka uppgifter som behövs.

Psykiatri Skåne har i anledning av begäran från socialtjänsten, efter kontakt med socialtjänsten om det verkligen var nödvändigt att lämna ut hela journalen, lämnat ut journalen i dess helhet. Socialtjänsten har vidhållit att samtliga uppgifter i journalen behövdes till skydd för barnet. Sekretessprövning har genomförts av läkare och journalen har därefter lämnats ut med villkor att uppgifterna endast får användas i utredning som avser skydd av barn. Det har därför förelagat skyldighet att lämna ut dessa uppgifter enligt vad som föreskrivs i 14:1 SoL och därmed 8:1 och 10:28 OSL. Regionstyrelsen bedömer att utlämnandet från Psykiatri Skåne har skett enligt gällande rätt.

Helsingborgs lasarett har i anledning av begäran från socialtjänsten efter genomförd sekretessprövning lämnat ut två journalanteckningar. Regionstyrelsen bedömer att utlämnandet från Helsingborgs lasarett har skett enligt gällande rätt.

För det fall JO skulle finna att de från Region Skånes journaler utlämnade uppgifterna efter utlämnandet har använts på annat sätt än till skydd för anmälares barn kan Regionstyrelsen inte annat än beklaga en sådan hantering av utlämnade journaluppgifter. Regionstyrelsen konstaterar dock att den hantering som skett i de aktuella fallen vid

utlämnandet från Region Skåne i sin helhet har varit förenlig med gällande sekretesslagstiftning. Eftersom det ofta kan vara fråga om noggranna överväganden i samband med sekretessprövning till följd av begäran om utlämnande från socialtjänsten kommer Regionstyrelsen att uppmana till översyn av gällande rutiner vid utlämnande av uppgifter i journalkopior till socialnämnd.

I Psykiatri Skånes utredning, bilaga 1 till yttrandet, anförde verksamhetschefen BB och chefsöverläkaren CC följande.

Redogörelse för handläggningen inklusive de överväganden som gjordes (hämtat från dokumentation i journal)

Uppgiften att i första ledet pröva utlämnandet av journalhandling är delegerat till behandlande specialistläkare. Vid komplicerade fall och där behov av underlag till överklagbart beslut behövs hänskjuts beslutsfattandet till chefsöverläkare som i sin tur lämnar underlag till förvaltningsledningen vid avslag på begäran om utlämnande av journal.

I detta fall hanterades ärendet av erfaren specialistläkare som konsulterade såväl dåvarande chefsöverläkare inom verksamhetsområdet, som jurist inom Region Skåne.

Den 24 januari 2011 inkom en begäran om utlämnande av uppgifter jämlikt 14:1 SoL med anledning av utredning enligt 11:1 SoL angående dotterns förhållande, med önskemål om uppgifter om tillgång till uppgifter från journalen från öppenvårdsmottagningen Najaden som kunde ha betydelse för den aktuella situationen för barnet i hennes hemsituation hos föräldrarna.

Då behandlande läkare uppfattade ursprunget till begäran vara en vårdnadstvist nekade han, efter att ha samrått med chefsöverläkare och chefsjurist DD, utlämnande av journalhandling då patienten var negativt inställd till detta. Kontakt togs med socialsekreteraren som begärt journalhandlingarna, varvid framkom att försök hade gjorts att få ett möte till stånd för att få fram uppgifterna utan att lyckas samt att begäran skett utifrån att anmälningar inkommit att barnet för illa.

Den 27 januari inkom därefter en begäran med förtydligande angående begäran att få kopior på AA:s journal; inom psykiatrin med uppgift att det är fråga om uppgifter som behövs till en utredning som görs med stöd av 11:2 SoL angående barnets hemförhållanden.

Behandlande läkare kontaktar därefter begärande handläggare EE för att klargöra om hon verkligen behöver allt i journalen och får bekräftelse på detta med hänvisning till anmälningens art som gjorts att anmälan även rör närstående till AA.

Efter att ha rådgjort med chefsjurist utlämnas journalen tillsammans med följebrev med villkor för utlämningen, att journalen endast får användas i utredning som avser skydd av barn.

I mars månad gör socialsekreteraren en sammanställning av journalmaterialet som hon skickar till behandlande psykiatriker med begäran om kompletterande svar på frågor. Denna begäran inkom till mottagningen den 17 mars 2011. Svar begärdes senast den 31 mars. Behandlande läkare svarade på frågorna i brev den 25 mars 2011 och informerade patienten om detta vid besök den 26 april.

Behandlande psykiater har getts möjlighet att lämna synpunkter på ovan gjorda redogörelse. Han har hänvisat till journalen och har sagt sig inte ha något att invända mot ovan gjorda redogörelse och har inget ytterligare att tillägga.

AA kommenterade remissvaret och anförde bl.a. följande. Det strider mot 11 kap. 2 § SoL att hela hans journal från Najaden Syd lämnades ut. Trots att inhämtandet och utlämnandet av journalerna från psykiatrin påstås ha skett för att skydda ett barn har någon uppgiftsskyldighet inte förelegat. Han har inte kunnat överblicka konsekvenserna av att hans journaler har lämnats ut. Det enda han vet

med säkerhet är att hanteringen av hans journaler har förorsakat honom oerhörda besvär.

JO:s kansli hämtade via telefon in kompletterande upplysningar från EE, socialsekreterare vid socialförvaltningen i Helsingborgs kommun, som uppgav bl.a. följande. Hon skickade först en begäran till Najaden Syd om att få uppgifter ur AA:s journaler som kunde ha betydelse för den aktuella situationen för barnet och barnets hemsituation hos föräldern. Därefter kontaktade läkaren henne för att diskutera framställningen. Hon hade tänkt sig att läkaren skulle skriva ett kort yttrande. Efter att läkaren hade fått information om att det rörde sig om en barnavårdsutredning sade läkaren att hon kunde få ta del av hela AA:s journal. Hon fick ett omfattande material som säkerligen uppgick till ca 30 sidor. Journalen omfattade en tidsperiod från ungefär 1996 och framåt.

JO hämtade därefter in AA:s journaler från Psykiatri Skåne.

Rättslig reglering

I 11 kap. 1 § SoL stadgas att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Av 11 kap. 2 § SoL framgår att vid en utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd får nämnden, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. Utredningen ska bedrivas så att inte någon onödigt utsätts för skada eller olägenhet. Den ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet.

Enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

I 8 kap. 1 § OSL stadgas att en uppgift för vilken sekretess gäller enligt OSL inte får röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i OSL eller i lag eller förordning som OSL hänvisar till.

Enligt 10 kap. 28 § samma lag hindrar inte sekretess att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning.

Av 14 kap. 1 § första och tredje styckena SoL framgår att bl.a. myndigheter inom hälso- och sjukvården är skyldiga att lämna en socialnämnd alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd.

Enligt 6 kap. 7 § andra stycket OSL får en myndighet överklaga ett beslut av en annan myndighet att avslå en begäran om att få ta del av en handling eller på annat sätt få del av en uppgift, om inte annat anges i lag eller förordning.

Bedömning

Mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten råder i princip sekretess. I 14 kap. 1 § tredje stycket SoL finns dock en sekretessbrytande bestämmelse som ålägger myndigheter och befattningshavare inom hälso- och sjukvården att lämna socialnämnden alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd. Regeln ger således socialnämnden en rätt att under en pågående barnavårdsutredning få uppgifter från sjukvården som kan vara av betydelse för nämndens utredning. Det är den utlämnande myndigheten som har att pröva uppgiftsskyldighetens omfattning.

Läkaren vid öppenvårdsmottagningen Najaden Syd lämnade i januari 2011 ut hela AA:s journal till socialnämnden. Journalen avsåg psykiatrisk vård under perioden 2002–2011 och omfattade ca 40 sidor. Vid utlämnandet till socialnämnden uppställde läkaren ”villkoret” att uppgifterna ”bara får användas i utredning som avser skydd för barn”. Efter att den socialsekreterare som handlade barnavårdsutredningen hade tagit del av AA:s journal gjorde hon en sammanställning som hon skickade till läkaren med begäran om kompletterande svar på ett antal frågor. Dessa frågor besvarade läkaren i ett utlåtande den 25 mars 2011.

JO har tidigare uttalat att en socialnämnd bör vara restriktiv när det gäller att i ett barnavårdsärende hämta in en förälders patientjournal från hälso- och sjukvården. Om det bedöms nödvändigt att hämta in information torde det i många fall vara tillräckligt att nämnden begär ett utlåtande om den enskilde från en berörd sjukvårdsinrättning. För det fall det i utlåtandet kommer fram sådana uppgifter som gör att socialnämnden bedömer att det finns behov av att hämta in ytterligare information kan nämnden i det skedet begära in hela patientjournalen eller delar av den (se bl.a. JO 2010/11 s. 578, dnr 4405-2008).

Uppgifterna om hur socialnämndens framställning var utformad är motstridiga. Jag kan konstatera att det i socialnämndens skriftliga begäran angavs att nämnden ville ha tillgång till ”uppgifter från journaler på Najaden angående hennes pappa som kan ha betydelse för den aktuella situationen för barnet och hennes hemsituation hos föräldern”. Regionstyrelsen har uppgett att Psykiatri Skåne, efter att nämndens skriftliga begäran hade tagits emot, kontaktade socialtjänsten och att socialsekreteraren ”bekräftade att hon verkligen behövde allt i journalen”. Den socialsekreterare som handlade barnavårdsutredningen har anfört att hon trodde att läkaren skulle skriva ett kort yttrande men att läkaren, efter att han hade fått klart för sig att det rörde sig om en barnavårdsutredning, sade att hon kunde få ta del av hela journalen.

Som Socialstyrelsen har uttalat i det tidigare nämnda beslutet är det oklart vad socialtjänsten begärde ut från bl.a. Najaden Syd. Även om läkaren uppfattade att socialnämnden begärde att få ta del av hela journalen var det dock han, i egenskap av företrädare för den utlämnande myndigheten, som skulle pröva uppgiftsskyldighetens omfattning. Läkaren kunde bara lämna ut de uppgifter som var av betydelse för utredningen av barnets behov av stöd och skydd.

I sammanhanget vill jag nämna rättsfallet RÅ 2007 ref. 29 där Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen) gjorde bedömningen att ett sjukhus hade fullgjort sin skyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL när det hade lämnat ut begärda uppgifter till en socialnämnd i form av ett intyg som innehöll en sammanfattning av uppgifter ur patientjournalen. Regeringsrätten anförde bl.a. följande.

Bestämmelserna i paragrafen är utformade så att den myndighet som har skyldighet att lämna ut uppgifter har att bedöma vad som kan lämnas ut till socialtjänsten, trots att sekretess gäller. Den avvägning som här blir nödvändig måste i varje enskilt fall göras mot bakgrund av de delvis olika syftena bakom sekretessbestämmelserna och bestämmelserna i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. De förra skyddar den enskilde mot att känsliga uppgifter får en inte avsedd spridning. De senare avser att ge socialtjänsten möjlighet att bereda en underårig person i en utsatt situation den vård eller det skydd denna behöver.

I förevarande fall innefattar nämndens framställning endast en generell hänvisning till en pågående utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. Sjukhuset har besvarat framställningen med ett intyg som får anses innehålla alla de uppgifter som kan vara av betydelse för utredningen. Sjukhuset har också upplyst nämnden om möjligheten att begära kompletterande uppgifter.

Mot denna bakgrund finner Regeringsrätten att sjukhuset genom sina vidtagna åtgärder har fullgjort sin uppgiftsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Enligt min uppfattning gjorde läkaren fel när han lämnade ut hela patientjournalen beträffande AA till socialtjänsten. Alla uppgifter i den 40-sidiga journalen hade självfallet inte betydelse för socialnämndens utredning av flickans behov av stöd och skydd. Läkaren borde i stället, i första hand, ha upprättat ett utlåtande med de uppgifter som han bedömde var av betydelse för barnavårdsutredningen. På det sättet hade utlämnandet av uppgifter begränsats samtidigt som läkaren hade kunnat "tolka" förhållandena på ett sätt som hade underlättat för socialtjänstemännen, som inte har medicinsk utbildning. Alternativet till detta tillvägagångssätt var naturligtvis att, efter en noggrann sekretessprövning, ge socialtjänsten de delar av journalen som kunde lämnas ut med stöd av den aktuella sekretessbrytande bestämmelsen i 14 kap. 1 § SoL.

Jag vill också uppehålla mig vid följande. Som framgår av redogörelsen för handläggningen ställde läkaren vid utlämnandet upp "villkoret" att uppgifterna bara fick användas i utredning som avsåg skydd för barn. Jag har svårt att förstå hur läkaren resonerade när villkoret ställdes upp. En företrädare för den utlämnande myndigheten kan givetvis inte låta bli att pröva uppgiftsskyldighetens omfattning genom att ställa upp någon form av villkor för socialtjänsten. Det verkar närmast som om läkarens avsikt var att göra ett s.k. sekretessförbehåll enligt 10 kap. 4 § OSL. Ett sådant förbehåll kan dock över huvud taget inte ställas upp i förhållande till en myndighet.

Jag är kritisk till läkarens sätt att handlägga ärendet och finner det anmärkningsvärt att regionstyrelsen har gjort bedömningen att utlämnandet från Psykiatri Skåne har skett i enlighet med gällande rätt. Både den faktiska handläggningen och remissvaret visar att det har funnits kunskapsbrister. Jag förutsätter att regionstyrelsen ser till att det sker en översyn av rutinerna när det gäller

utlämnande av uppgifter till socialtjänsten i sådana situationer som har behandlats i detta beslut.

Vad som i övrigt har kommit fram leder inte till någon kommentar från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som har uttalats.